

Asutawa Kogu

2. istungjärk. **Protokoll nr. 90 (63).**

1919. a.

Asutawa Kogu koosolek 11. detsembril
1919. a. kell 4 p. l. Toompea lossi
Walges saalis.

Kokku on tulnud 88 Asutawa Kogu liiget.

Walitsuse lauas: rahaminister J. Kukk, wälisminister A. Birk.

P ä e w a k o r d:

1. Komisjonide täiendawad walimised.

2. Seaduseelnõu õiguse andmise kohta Wabariigi Walitsusele wastutust oma peale wõtta laenude eest, mida maakonna ja linna omawalitsused ning ühistegelised asutused elukalliduse vastu wõitlemise otstarbel teewad — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

3. Teadaandmine kodukorra § 83. põhjal Asutawa Kogu liigete koosolekult puudumise üle.

4. Määrus töö- ja hoolekandeministeeriumile erakorralise krediidi awamise kohta Eesti lastekaitse ühingu toetamiseks — III lugemisel.

5. Wälisministeeriumi wäljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta — III lugemisel.

6. Riigikontrolli lisaelarwe 1919. a. kohta — III lugemisel.

7. Siseministeeriumi wäljaminekute eelarwe 1919. a. II poole peale — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

8. Sõjaministeeriumi wäljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

9. Rahaministeeriumi wäljaminekute eelarwe 1919. a. II poole peale — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

10. Põllutöoministeeriumi wäljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees J. Westholm.

Sekretäari kohal abisekretäär A. Jürman.

Koosolek algab kell 4.35 min.

1. Teadaandmine Juhataja J. Westholm: Awan muudatuste kohta Asutawa Kogu koosoleku. Päewakord on Asutawa Kogu liigetele kätte saadetud. Ettepanekuid päewakorra muutmise ega täiendamise kohta ei ole tehtud; loen päewakorra wastu wõetuks. Asutawa Kogu juhatusel on sisse tulnud järgmised teadaanded: „Teatan, et ma oma ametikohuste täitmise pärast Tartu ülikooli korraldamisel kuidagi enam aega ei leia Asutawa Kogu koosolekutest ja müüst tegewusest osa wõtta ja sellepärast sunnitud olen Asutawast Kogust lahkuma. Peeter Põld“. Teine teadaanne: „Kuna ma Riigikohtunikuks olen walitud ja Riigikohus oma kohtulikku tegewust algab, siis astun ma Asutawast Kogust wälja. Kaarel Parts“. — Wäljaastunud liigete kohta on wastawale rühmale teatatud. Wäljaastunute asemele astuwad wastawast nimekirjast järgnewad isikud.

Päewakorras esimene punkt on komisjonide täiendawad walimised.

2. Komisjonide M. Kurs-Olesk täiendawad walimised. (sd.): Wäliskomisjoni asetäitjateks liigeteks panen ette

Kartau ja Hans Martna.

Juhataja J. Westholm: Panen ettepannud liikmed hääletamisele. (Hääletatakse.) Mõlemad liikmed on nähtawa enamusega walitud.

N. Kann (krst.): Rahaasjanduse komisjonist lahkunud Kapp'i asemele panen ette Lattik'u, töökaitse komisjoni panen ette rhs. Kapp'i.

Juhataja J. Westholm: Panen ettepannud kandidaadid hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepannud kandidaadid walitud.

3. Seadus õiguse andmise kohta Wabariigi Walitsusele wastutust oma peale wõtta laenude eest, mida teewad maa-konna- ja linna omawalitsused ning ühistegelised asutused elukalliduse wastu wõitlemise otstarbel — redaktsioon.

Redaktsiooni komisjoni aruandja **W. Ernits** (loeb):

Seadus õiguse andmise kohta Wabariigi Walitsusele wastutust oma peale wõtta laenude eest, mida teewad maa-konna- ja linna omawalitsused ning ühistegelised asutused elukalliduse wastu wõitlemise otstarbel.

Wabariigi Walitsusel on õigus wastutust oma peale wõtta laenude eest, mida teewad linna- ja maakonna omawalitsused ning ühistegelised asutused elukalliduse wastu wõitlemise otstarbel.

Wastutuse tingimused määratakse kindlaks Wabariigi Walitsuse poolt.

Sel seadusel on edasilükkamatuse iseloom.

Juhataja **J. Westholm**: Kes on redaktsiooni komisjoni ettepaneku kinnitamise poolt? (Häälletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega kinnitatud.

4. Asutawa Kogu juhatuse teadaandmine Asutawa Kogu liigete koosolekuil puudumiste üle.

Järgmine päewakorrapunkt on Asutawa Kogu juhatuse teadaandmine Asutawa Kogu liigete koosolekuil puudumiste üle. Kodukorra

§ 83. põhjal otsustab Asutaw Kogu nende liigete kohta, kes rohkem kui 10 koosolekult põhjendamata puudunud. Palun sekretääri nende nimed ette kanda, kes rohkem kui 10-lt koosolekult on puudunud.

Sekretäär **A. Jürman** (loeb): Aström Robert; Jaakson Jüri; Jonas Erich; Kukk Johannes; Köstner Nikolai; Lattik Jaan; Piip Hans; Pool Theodor; Poska Jaan; Schipai Aleksander; Wilde Eduard.

Juhataja **J. Westholm**: Palusin teatada ettelõetud Asutawa Kogu liigete puudumise põhjused.

K. Wirma (sd.): Mõtlen, et raske on selgitama hakata neid põhjusi, miks mõned Asutawa Kogu liikmed üle 10 koosoleku on puudunud. Teen ettepa-

neku nende käest isiklikult puudumise põhjuse üle järele pärida. Üksikute liigete teadaanded tuleksid wanematekogule anda, kes nad läbi waatab ja otsustab, kas puudumise põhjused on wabandatawad, wõi mitte.

A. Anderkopp (töer.): Ma arwan, et meie seda teed, mis rhs. Wirma soovitab, käia ei saa. Asutawa Kogu kodukord nõuab iseenesest, et iga liige alati oma puudumise põhjustest juhatusele teataks. Sellepärast arwan ma, ei ole meil mingisugust põhjust järelepärimisega pöörduda puudunud Asutawa Kogu liigete poole. Peale selle ei saa Asutaw Kogu siin ka mitte otsustada, kas mõned puuduwad Asutawa Kogu liikmed wälja astunud on wõi mitte, seda peab wastaw rühm tegema.

K. Wirma (sd.): Mina waidleksin selle rhs. Anderkopp'i ettepaneku wastu. Nimesid järele waadates saan ma aru, et suurem hulk puudujaid on walitsuse liikmed. Nende poolt on ette näha kindlaid wabandawaid põhjusi. See ei ole sugugi mitte üksiku rühma otsustada, kas lugeda neid põhjusi wabandawaks. kui Asutawa Kogu liikmed, kes ühtlasi on ka walitsuse liikmed, oma nimesid mitte ei ole kirjutanud koosolekute raamatusse. Asutaw Kogu peab tingimata selle üle otsustama, kuid enne tuleks ametlikult puudujatelt seletust nõuda. Nõnda oleks kogu see asi lihtsam.

A. Anderkopp (töer.): Mina arwan, et seda küsimust Asutawa Kogu kodukorra põhjal ikkagi ära otsustada ei saa. Mina arwan, et selles asjas tingimata tarwilik on, et wastawad rühmad seisukohta wõtawad oma liikme puudumise suhtes. Wõib olla, et Asutawa Kogu liige, oma rühma ülesannete täitmisel, mis temale kohuseks tehtud rühma poolt, Asutawast Kogust puudunud on. Sellepärast teen ettepaneku, et wastawad rühmad järele kuulaksid, mis-sugustel põhjustel nende liige Asutawast Kogust puudunud on, ja sellest teataksid Asutawa Kogu juhatusele, kes oma poolt kõike seda Asutawa Kogu otsuse tegemiseks ette kannab.

Juhataja **J. Westholm**: On 2 ettepanekut tehtud, üks rhs. Wirma poolt, seda küsimust wanematekogus läbi lahendada ja teine ettepanek akl. Anderkopp'i poolt selle küsimuse aruta-

mine wastawatele rühmadele ülesandeks teha. (Hääletatakse.) Rhs. Anderkopp'i ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

K. Wirma (sd.): Teen ettepaneku selle küsimuse lõpulikku otsustamist tulewa aasta jaanuarikuuks jätta.

L. Johanson (sd.): Ma teen ettepaneku selle küsimuse lahendamise jaoks wastawatele rühmadele 7-päewane tähtaega määrata.

Juhataja **J. Westholm**: On 2 ettepanekut: 1 rhs. Wirma poolt selle küsimuse lahendamine jätta tulewa aasta jaanuarikuuks, ja teine rhs. Johanson'i poolt rühmadele 7-päewaline tähtaeg määrata. (Hääletatakse.) Akl. Johanson'i ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Sekretäär A. Jürman: Teatan, et elektri puudusel stenografistide lambid kustunud on ja sel põhjusel nad enam edasi töötada ei saa.

Juhataja **J. Westholm**: Misuguse seisukoha wõtab Asutaw Kogu? Kas peetakse wõimalikuks ilma stenografistideta koosolekut edasi pidada?

A. Anderkopp (töer.): Ma teen ettepaneku koosolekut jätkata, sest meil on päewakorras eelarwed, mille juures pikemaid waidlusi ei tõuse, pealegi on päewakorras ka weel sõjaministeeriumi eelarwe, mis kinnisel koosolekul arutamisele tuleb, kus stenografistid puuduma saawad.

Juhataja **J. Westholm**: Kes on ettepaneku poolt, koosolekut edasi pidada? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud koosolekut jätkata.

5. Määrus töö- ja hoolekandeministeeriumile 2.064.320 margalise erakorralise krediidi awamise kohta Eesti lastekaitse ühingu toetamiseks.
— III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Piiskar** (loeb):

„Määrus töö- ja hoolekandeministeeriumile 2.064.320 margalise erakorralise krediidi awamise kohta Eesti lastekaitse ühingu toetamiseks.

Määratakse töö- ja hoolekandeministeeriumile erakorralist krediiti:

a) Üks miljon üheksasada nelikümmend neli tuhat kolmsada kakskümmend (1.944.320) marka Eesti lastekaitse ühingu rukkijahude muretsemiseks lepingu järele Ameerika abiandmise seltsi poolt Eesti lastele antawate toiduainete, lisaks kunni tänawu aasta lõpuni.“

Teen redaktsioonilise paranduse sõna „tänawu“ asemele „1919. a.“ sest et selle krediidi saamine eeltulewa aasta sisse ulatab ja sellega eksiarwamised tõusta wõiksid.

Juhataja **J. Westholm**: Ma panen selle redaktsioonilise paranduse hääletamisele. (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Ma panen punkt a hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on p. a wastu wõetud.

Aruandja **J. Piiskar** (loeb):

„b) Üks sada kakskümmend tuhat (120.000) marka Eesti lastekaitse ühingu toetamiseks tänawu aastal.

Kokku kaks miljonit kuuskümmend neli tuhat kolmsada kakskümmend (2.064.320) marka.“

Teen punkt b kohta samase redaktsioonilise paranduse sõna „tänawu“ asemele „1919. a.“ panna.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Parandus on nähtawa enamusega wastu wõetud. (Hääletatakse.) Punkt b on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Nüüd tuleb terve määrus ühekorraga hääletamisele. (Hääletatakse.) Määrus on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Piiskar**: Ma teen ettepaneku määrusele weel üht punkti juurde lisada, nimelt: sellel määruel on edasilükkamatuse iseloom.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Piiskar**: Teen weel ettepaneku, selle seaduse rutulise maksimahakkamise wadjadust silmas pi-

dades seda määrust ilma redaktsiooni komisjoni andmata maksma panna.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu võetud.

6. Välisministeeriumi väljaminekute eelarwe Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. 1919. a. II pooleks Schulbach** kannab ette ja peal kirja, paragrahve ning peatükke eraldi hääletades võetakse vastu nähtawa enamusega kogu eelarwe.

Wälisministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta.

I. Juhatus.

§ 1. Ministri ja asetäitja palk	17.166.58
§ 2. Sõidurahad	10.000.—
§ 3. Esituskulud	225.000.—
	<u>252.166.58</u>

II. Kantselei.

§ 1. Palgad	138.370.21
Perekonna-abirahad	4.240.—
	<u>142.610.21</u>
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	6.809.10
§ 3. Kantseleikulud:	
Kantseleimaterjaal	12.606.84
Post-telegraaf-telefon	120.793.94
Wälisposti wedu	2.823.45
Ajutised tööjõud	3.000.—
	<u>139.224.23</u>
§ 4. Majanduskulud:	
Maja korrashoidmine	2.600.—
Küte	6.332.66
Walgustus	500.—
Wesi	
Majaruumide puhastus	1.000.—
Majateenijad	5.450.—
Ametnikkude einelaud	480.70
Erakorralised kulud	—
	<u>16.363.36</u>
§ 5. Liikuw warandus	25.000.—
§ 6. Wäljamaa kurjeerid	40.807.—
§ 7. Wälisesituse ja Stockholmide delegatsiooni kulud 1919. a. I p.	5.807.01
§ 8. Wäljaantawad ajakirjad	45.000.—
	<u>421.620.91</u>

III. „ESTUR“.

§ 1. Palgad	50.943.70
§ 2. Päewarahad ja sõidukulud	—
§ 3. Kantseleikulud:	
Kantseleimaterjaal	1.500.—
Post-telegraaf-telefon	110.000.—
Ajakirjad ja kirjandus	20.814.75
Ajutised tööjõud	4.000.—
	<u>136.314.75</u>
§ 4. Majanduskulud:	
Üür	650.—
Küte	4.000.—
Walgustus	2.500.—
Wesi	50.—
Majaruumide puhastus	1.500.—
Majateenijad	600.—
Ametnikkude einelaud	300.—
Sõiduabinõud (woorimehed)	857.—
	<u>10.457.—</u>
§ 5. Liikuw warandus	8.000.—
§ 6. Wäljamaa agendid:	
Soomes	87.500.—
Reuter	303.889.80
Muud agendid	109.580.—
	<u>500.969.80</u>
	<u>706.685.25</u>

Kokku 1.380.472.74

(Üks miljon kolmsada kaheksakümmend tuhat, nelisada seitsekümmend kaks marka 74 penni).

Juhataja **J. Westholm**: Panen terve wälisministeeriumi väljaminekute eelarwe hääletamisele. (Hääletatakse.) Eelarwe on nähtawa enamusega III lugemisel vastu võetud.

Aruandja **A. Schulbach**: Panen ette seda eelarwet ilma redaktsiooni komisjoni andmata maksma panna.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

Aruandja **A. Schulbach**: Palun tunnustada selle eelarwe kohta, et tal edasilükkamatuse iseloom on.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

7. Riigikontrolli Rahaasjanduse lisaelarwe komisjoni aru- 1919. a. kohta— andja K. Wirma III lugemisel. kannab ette ja pealkirja, paragrahwe ning peatükke eraldi hääletades võetakse vastu nähtawa enamusega kogu eelarwe.

Riigikontrolli lisaelarwe 1919. aasta kohta.

Kantselei. Peatükk II.

§ 1. Palgad	3.125.—
§ 3. Kantseleikulud:	
d) Kirjandus ja kirjandus riigikontrolli raamatukogu täiendamiseks	5.000.—
§ 4. Majanduslikud kulud:	
a) üür juurderekwireeritud ruumide eest	900.—
d) walgustus ruumide laiendamise tõttu	4.500.—
h) majaruumide korrahoidmine ja remont	3.500.—
i) majateenijad	1.350.—
	<u>10.250.—</u>
§ 5. Liikuwa wara muretsimine	20.000.—

Kodanlikud osakonnad.

Peatükid I, V, VI ja VII.

§ 1. Perekonna-abiraha	8.900.—
Tartu osakond. Peatükk VIII.	
§ 1. Perekonna-abiraha	1.600.—
§ 3. Kantseleikulud	600.—
§ 4. Majanduskulud	1.000.—
Wiljandi osakond. Peatükk X.	
§ 1. Perekonna-abiraha	750.—
§ 3. Kantseleikulud	600.—
§ 4. Majanduskulud	1.000.—

Kokku 52.825.—

Juhataja **J. Westholm**: Panen riigikontrolli lisaelarwe üldisel kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Lisaelarwe on nähtawa enamusega vastu võetud.

8. Siseministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Schulbach**: Siseministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole peale on rahwaesitaja-

tele laiali saadetud: kogusummas 7.151.961 marga 60 penni suuruses. Rahaasjanduse komisjonis on seda eelarwet wähe kärbitud ja üldiselt vähendatud 592.155 marga 76 penni wõrra. Siseministeeriumi eelarwet läbi waadates jõudis rahaasjanduse komisjon otsusele, et ta wäliselt mõndagi puudust sisaldab; näiteks ei ole lisad küllalt detailiseeritud, mis iseäranis üksikute eelarwe-osade juures ette tuleb, näiteks Seewaldi haigemaja eelarwe juures; sagedasti aga ka keskwalitsuse asutuste juures üksikud numbrid ei ole küllalt järjekindlalt läbi wiidud, näiteks on kantseleikulud eraldamata posti ja telegraafi kuludest, küttekulud walgustuse kuludest. Sisuliselt pidi rahaasjanduse komisjon tunnistama, et peawalitsuste eelarwed läbisegi õige hästi olid kokku seatud. Tulid wäikesed parandused ette wõtta, kuid need on õige tähtsusega, suuremalt jaolt läksid keskwalitsuse summad rahaasjanduse komisjoni arwamisega täiesti ühte. Sisulistest muudatustest olgu nimetatud usuasjade osakonna tarwis küsitud 28.193 marka 34 penni, millest ewangeeliumi luteriusu konsistooriumi heaks määratud oli 22.193 marka 34 penni ja Eesti piiskopkonna nõukogu kuludeks 6.000 marka. Selle juures olid luteriusu konsistooriumi palgad detailides üles loetud, kuid komisjon asus juba warem seisukohale, et konsistooriumile teataw summa toetusrahana kinnitada tuleks, summat aga detailiseerima hakata oleks ülearune, sest konsistoorium olgu täitsa iseseisew asutus ja riigil tema eelarwe kinnitamisega mingisugust tegemist ei ole, kuid et konsistoorium praegusel ajal riigile weel mitmeti tingimata tarwilik on, näiteks riigile tarwis olewaid perekonnamatuid korras hoiab, ei wõi riigiwalitsus tema kuludest osawõtmisest mitte ära öelda. Sellepärast ei keela ka mitte rahaasjanduse komisjon küsitud summat konsistooriumi tarwis, kuid leidis tarwiliku olewat seda mitte nii detailselt ära tähendada, mis jaoks see summa tarwis läheb, waid määras kogusumma toetusrahana; summa jäi kärpimata, ainult jaotus majanduslikkude ja kantseleikulude ning palkade peale sai wälja jäetud. Teine wäiksem muudatus, mis keskwalitsuse eelarwe juurde käis, oli see, et administratiiv osakonnas oli küsitud summasid kahe rahwusekretääri palkadeks kahe kuu eest. Need summad kustutas

kommisjon maha, sest et sellekohased krediidid juba lubatud haridusministee-riumi eelarwes, samuti kustutas kommisjon maha palgad ametnikkudele, keda siamaani ametisse ei ole wõetud, jättes eelarwesse ainult summad ühe kuu jaoks. Kui nüüd edasi minna keskwalitsuse asutuste juurest üle asutuste juurde teatawa autonoomiaga, see on kelle poolt iseseiswad eelarwed on sisse antud, siis peab tunnistama, et need eelarwed märksa nõrgemalt kokku on seatud, kui keskwalitsuse eelarwed. Peab tunnistama, et üksikutel autonoomsetel asutustel suur kalduvus on oma eelarweid üles puhuda ja omale ametnikkude kogu suurema wõtta, kui wast tegelikult tarwis oleks. Nii näiteks juhtis rahaasjanduse kommisjon tähelpanu selle peale, et riigiwaranduste walitsuse hooles seisab riigi majade korraspidamine, nimelt Toompea loss, kolm Tallinnas asuwat maja ning väljaspool Tallinnat ka kolm maja. Nende 7 maja korraspidamiseks oli kawatsetud ametisse panna üks ülemwalitseja, üks Toompea lossi walitseja, üks walitseja Tallinnas olewate majade üle ja üks walitseja väljaspool Tallinnat olewate majade üle, ning peale selle tarwilik arw kojamehi. Rahaasjanduse kommisjon leidis, et see ametnikkude arw liiga suur on ja kustutas maha, jättes eelarwesse ühe ülemwalitseja ja ühe walitseja Tallinnas olewate majade üle, kuhu hulka kuulub ka Toompea loss. Niisama pööras kommisjon selle peale tähelpanu, et mitmed teised autonoomsed asutused oma eelarweid mitte küllalt ökonoomiliselt kokku seadnud on. Sellest küljest puudutati kõigepealt Seewaldi haigemaja, mille eelarwes mitmesuguseid ametnikke liiga suurel määral kommisjoni arwates on wõetud. Nii on maja korraspidamiseks ametisse wõetud käsitöölise arw liiga suur, niisama on wälistöölise arw. Niisama leidis kommisjon, et Kadrioru lossi ja pargi korraspidamiseks liiga suur teenijate arw on wõetud. Seal töötawad kindla palga peal aasta ümber üks majawalitseja, üks kärner, 15 pargiwahti, 1 klosetiwaht, ja see teenijate hulk ei suuda weel parki korras hoida, waid jookswate tööde tegemiseks, näiteks teede pühkimiseks, oli peawalitsusest küsitud weel terve rida summasid teistele isikutele palgade maksmiseks, nimelt teede pühkimiseks ja teiste päewatöölise tarwis 11.149 marka ja peale selle weel aedniku palk

5.439 marka. Neid küsitud summasid ei wõinud rahaasjanduse kommisjon mitte keelata, sellepärast et käesolewal aastal nad juba tegelikult ära tarwitatud olid, kuid oma poolt pööras peawalitsus tähelpanu selle peale, et tulewikus rohkem ökonoomiliselt saaks selles asjas talitatud. Weel halwemat pilti pakuwad üksikud asutused, mis asuwad väljaspool Tallinnat, need on mitmesugused kommisjonid, mis ühe wõi teise otstarbe täitmiseks ellu kutsutud. Neid kommisjone on kolmesuguseid: kõigepealt rahwawäe kommisjonid, siis hobuste sõjawäkke wõtmise kommisjonid ja lõpuks rekwiireerimise ja sõjakahjude hindamise kommisjonid. Kui nüüd rahaasjanduse kommisjon üksikult nende kohtade peal olewate kommisjonide eelarweid ja tegewust hakkas läbi waatama, siis pidi ta tunnistama, et nende kommisjonide eelarwete wahel mitte sugugi kooskõla ei ole, ja tihti pealegi seal, kus arwata wõiks, et eelarwe wäiksem peaks tulema, on niisugune üles kruwitud ja märksa suurem kui seal, kus kommisjoni tegewuspõld palju laialisem oli. Näiteks rahwawäe kommisjoni tegewuse rohkus oleneb maakonnas olewast rahwaarwust; mida rohkem maakonnas rahwast, seda suuremad kulud peaksid olema kommisjonil, mida vähem elanikke, seda wäiksemad kulud. Tegelikult tuli aga välja, et asi ümberpööratud on. Wäiksemas maakonnas oli kommisjonis sagedasti suurem arw teenijaid kui suuremates. Nii wõrdles kommisjon üksikuid maakonde: Harju maakonnas on elanikke 1897. a. lugemise järele 91.725 inimest, Wiru maakonnas — 120.230, kuhu pealegi weel Narwa linn oma 20.000 elanikuga juurde tuleb arwata, kuna Tallinnas iseseisew rahwawäe kommisjon on; Pärnu maakonnas oli elanikke 98.123 inimest.

Rahwawäe kommisjonides leiti aga tarwis olema ametisse wõtta Harjumaal 8 inimest. Wirumaal 4, kuna Pärnumaal 2-ga läbi saadi. Selle juures pidid üksikud rahaasjanduse kommisjoni liikmed, kes asja kohtade peal tunnawad, tõendama, et mõnes kommisjonis töö mitte liiga suur ei ole, kus teenijate arw minimaalne oli. Samasugune ebaproportsioon paistab ka teiste kulude wahel välja, näiteks sõidurahade juures. Sõiduraha oleneb muidugi ära maakonna suurusest;

Wirumaa, kus pinnasuurus 5.600 ruutwersta on ja Harjumaal 5.000 ruutwersta, sellega wiimane märksa wäiksem, kuid sõidukuludeks on Wirumaa komisjon 1.200 marka poolaastas küsinud, kuna Harjumaal ära tarwitab 1.125 marka kuus, see on 6.750 marka poolaastas. Pealegi Wirumaa komisjonil tuleb tihtilugu ühes wõi teises ametasjas Tallinna sõita, Harjumaal komisjonil pole seda tarwis, aga siiski on tema sõidukulud hoopis suuremad. Rahaasjanduse komisjon ei wõinud muidugi sarnastest nähtustest waidkides mööda minna, ja pani tungiwalt ministeeriumi esitajatele südame peale, et üksikute komisjonide kulud järgmises eelarwes saaksid kooskõlla wiidud ametnikkude ja kulude vähendamise teel. Ühtlasi kärpis rahaasjanduse komisjon kulusid niipalju, kui see sellel aastal ära kulutatud summade järele weel wõimalik oli. Niisamasugused nähtused tulid ilmsiks ka teiste komisjonide eelarweid wõrreldes, näiteks hobuste rekwireerimise komisjonide eelarweid. Wiimaseid ei ole mitte iga maakonnawalitsus tarwilikuks arwanud ellu kutsuda, seal aga, kus komisjonid olemas, on mitmesugusel arwul ametnikke 1.—3. Rahaasjanduse komisjon awaldas siseministeeriumile soowi, hobuste sõjawäkke wõtmise komisjonid likwideeritagu, ja maakonnawalitsusele tehtagu ülesandeks, nende tegewust oma peale wõtta. — Samasugune wahekord üksikute komisjonide tegewuse wahel paistab silma rekwireerimise ja sõjakahjude hindamise komisjonide eelarwetest. Ülepea on neid komisjone üle Eestimaa 30. Nähtawasti on need komisjonid juhuslikult ellu kutsutud, 1—2 igas linnas ja maakonnas, kord on rekwireerimine sõjakahjude hindamisest eraldatud, kord täidab üks komisjon mõlemaid ülesandeid korraga. Kuid seal, kus ühe komisjoni asemel on ellu kutsutud kaks, ei wasta kahe komisjoni kulud muidugi ühe kuludele, waid kipuwad ikka suuremaks minema. Wõrdluseks toon ette: Tallinna linna elanikkude arw on umbes 5 korda suurem kui Tartu linna elanikkude arw, sellepärast peaks ka Tallinna komisjoni tegewus umbes 5 korda suurem olema, kui Tartu oma, kuid tegelikult tuleb wälja, et Tallinna rekwireerimise ja sõjakahjude hindamise komisjoni sõidukuludeks 9000 marka küsiti, kuna Tartu linnas 2 kom-

misjoni on, ja nõuti sõidukuludeks 15.000 marka. Niisugune ebakooskõla paistab ka teiste üksikute maakondade komisjonide eelarwete wahel silma. Rahaasjanduse komisjon pööras selle nähtuse peale siseministeeriumi esitaja tähelepanu. Siseministeeriumi esitaja seletas, et ministeeriumil on kawatsus neid rekwireerimise ja sõjakahjude hindamise komisjone täiesti likwideerida, mis ajutise walitsuse määruste põhjal ellu kutsutud on, ja nende tegewust maakonnawalitsuste kätte üle anda. Sellekohane seaduseelnõu olla Asutawale Kogule juba sisse antud. Rahaasjanduse komisjon oma poolt esineb soowiawaldusega, et see rekwireerimise ja kahjude hindamise komisjonide likwideerimise seadus wõimalikult ruttu saaks läbi wiidud. Mis üksikutesse kärpimistesse kulude eelarwes puutub, siis on, nagu ütlesin, seda eelarwet rahaasjanduse komisjonis üldse 598.000 marga wõrra vähendatud. Suurematest vähendustest oli rekwireerimise ja kahjude hindamise komisjonide kulude arwel 200.000 marka, nimelt sõidurahade pealt kustutati maha 100.000 marka, ja palkade pealt 100.000 marka, — edasi kustutati maha 250.000 marka summast, mis terwishoiu peawalitsus suguhaiguste rawitsemiseks oli küsinud, kuna summa andmete puudusel liig kõrgeks oli arwatud. Siis weel Walga karanteeni kuludest 50.000 marka, sellepärast et wastawaks otstarbeks juba erakorraline krediit on awatud. — Seda silmas pidades, et eelarwe paljundatud on ja rahwaesitajatele kätte saadetud, teen ettepaneku rahaasjanduse komisjoni nimel eelarwet otsekohe sisuliselt arutamisele wõtta.

Juhataja J. Westholm: Kodukorra § 31 põhjal on Asutawa Kogu liigetel õigus kahel poolt ja kahel wastu sõna wõtta. Komisjoni aruandja poolt on ettepanek tehtud eelarwe I lugemisel wastu wõtta ja II lugemisele üle minna. (Hääletatakse.) Nähtawana murega on ettepanek wastu wõetud.

8. päewakorra-punkt on sõjaministeeriumi eelarwe. Sõjaministeeriumi esitaja ei ole weel kohale jõudnud, mispärast ettepaneku teen sõjaministeeriumi eelarwe päewakorra lõppu üle kanda ja järgmine päewakorra-punkt arutamisele wõtta.

**9. Rahaministee- Rahaasjandu-
riumi väljamine- se komisjoni
kute eelarwe aruandja A. Uibo-
1919. a. II poole puu: Rahaministee-
kohta — I luge- riumi väljaminekute
misel. eelarwe 1919. a. II**

poole peale on kokku 11.675.631.84. Peale selle on üldine osa, mille hulka kuuluvad mitmesugused väljaminekud nii, et kui seda kõike arvesse võtta, tuleks üldiselt välja 33.843.804.— Terwe eelarwe aga teeks kokku 45.405.435.45. See eelarwe on rahaasjanduse komisjonis wastu võetud mõnede väikeste üksikute muudatustega. On kärbitud seal mõned summad, kus kokku lepitati, näiteks palkasid kui ka väljaminekuid. Pean ütlema, et ministeeriumi väljaminekud olid esialgu hoopis väiksemad, kuid pärast võeti arvesse protsendid, mis lähewad välislaenu peale. Samuti oli seal võetud tõlleaegne kurs, nagu meil „Revalis'ega“ tehti. Näiteks oli seal laenu dollarites võetud ja dollar oli arvesse võetud 20 Eesti marka, kuna aga selle eelarwe läbiwaatamise ajal dollari kurs hoopis kõrgem oli, et 5.000.000.— arwe asemel võeti 19.500.000.— Eesti marka.

Üksikasjaliku arutamise puhul wõiksin tähelepanu üksikute asjade peale juhtida. Näiteks on siin võetud küte terwe aasta kohta 38.000 marka, sellepärast et puud harilikult suuremalt osalt walmis muretsetakse terwe aasta jaoks. Poole aasta jaoks tuleks küte arwata 16.000 marka. Nii edasi tuleb mõni üksik muudatus, mis on ette võetud ja mille peale tähelepanu juhtida wõiks. On eelarwesse võetud ka faktilised kulud, mis senni on miinimumis olnud ja nendest kuludest selgub, et eelarwe lubab ennast käärida. Samuti ei olnud ministeeriumil palgalisi ametnikke tarwilikul arwul, waid osa oli ametis, kuna osa kohti wakant oli. Nii on siis selles eelarwes, nagu ma ütlesin, üksikuid muudatusi ette tulnud. Ka riigikontroll lõpuks leppis selle väljaminekute-eelarwega. Rahul ei olnud ta ministri kabineti sisseseade arwega, mida ta tingimata käärida tahtis, kuid rahaasjanduse komisjon leidis wõimaliku olewat seda waremat summat siiski kinnitada. Üldised kokkuwõtted oleksid lühidalt järgmised: 1) juhatus 47.786.66; 2) ministri kantselei 231.840.—; 3) ekspeditioon 44.997.150.—; 4) välisagentuur

150.000.—; 5) riigikassa 1.048.374 marka; 6) otsekohene maks 689.735.33; 7) aktiisi peawalitsus 2.984.422.50; 8) tolliwalitsus 1.437.083.35; 9) talurahwa põllupank 68.290.— Nii oleksid siis üldised ministeeriumi kulud 11.654.731.84. Osa tasuwate protsendikulude katmiseks juurde arwata 33.843.804.—

Siin peab juurde lisama, et pea-tollivalitsus omal ajal sisse andis palgaeelarwe lisajõudude palkamiseks 32.000 marga suuruses. See summa wõeti ühtlasi sellesse eelarwesse ülesse. Nii oleks siis kõik, mis selle eelarwe kohta öelda. Ma teen ettepaneku selle eelarwe esimesele lugemisele üle minna.

Juhataja J. Westholm: On ettepanek tehtud komisjoni aruandja poolt see eelarwe sisulisele arutamisele võtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu võetud.

Aruandja A. Uibopuu: Teen ettepaneku eelarwe I lugemisel wastu võtta.

Juhataja J. Westholm: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu võetud.

**10. Põllutöõminis-
teeriumi väljamine-
kute eelarwe
1919. a. II poole
kohta — I luge-
misel.**

Järgmine päewakorrapunkt oleks põllutöõministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole kohta — rahaasjanduse komisjoni ettepanek. On teadaanne tulnud, et selle eelarwe aruandja mitte ei ole ilmunud, samuti puudub ka komisjoni esimees, mispärast see päewakorrapunkt päewakorrast välja jääb.

Siis jääb järele wiimane päewakorrapunkt, nimelt sõjaministeeriumi väljaminekute eelarwe 1919. a. II poole peale. Kas on aruandja kohal? Aruandja on kohal, kuid puudub sõjaministeeriumi esitaja.

**11. Sõjaministee-
riumi väljamine-
kute eelarwe
1919. a. II poole
peale — I lugemi-
sel.**

Jätan Asutawa Kogu otsustada, kas sõjaministeeriumi eelarwet tänase koosoleku päewakorda jätta wõi järgmise koosoleku peale lükata.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Kornel**: Teen komisjoni nimel ettepaneku see punkt kinnisel koosolekul arutamisele võtta. (J. Piiskar, sr.: I lugemine võib lahtine olla, kuna järgmistel lugemistel sõjawäesse puutuwate punktide arutamise kinniseks määrata võib. J. Wain, sd.: Ühinen r h s. Piiskari arwamisega.) Teatan, et see küsimus rahaasjanduse komisjonis arutamisel on olnud ja seal otsustati ka I lugemist kinniselt toimetada.

Juhataja **J. Westholm**: Panen ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Kinnise koosoleku poolt on 38, lahtise koosoleku poolt 10 häält, erapooletuks on jäänud 14. Et kodukorra § 28 koosoleku kinniseks tunnistamiseks $\frac{3}{4}$

häälteenamust nõuab, siis jääb hääletamise tagajärjel see koosolek lahtiseks.

Aruandja **K. Kornel**: Panen ette see punkt päewakorrast ära jätta. (K. Wirma, sd.: Panen ette waheaeg määrata. J. Piiskar, sr.: Kas sõjaministeeriumi esitaja kohal on? J. Wain, sd.: Teatan, et ta warsti siia jõuab.) Teatan, et minu ettepanek esimene oli ja soowin et see esimesena hääletamisele võetaks.

Juhataja **J. Westholm**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud see punkt päewakorrast ära võtta. Sellega oleks meie tänane päewakord läbi ja koosolek tuleks lõpetada. Järgmine koosolek on homme kell 4 pärast lõunat.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 5.55 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Asutawa Kogu abiesimees **J. Westholm**.

Abisekretäär **A. Jürman**.